

Via Augusta

En una visita a les ruïnes i excavacions de la plaça de l'Almoïna, fa pocs dies, vaig contemplar llargament el tram de calçada romana, perfectament conservat, que travessava com a *cardo maximus* el centre de València. Un miracle d'aquesta ciutat, un privilegi. Venia de molt lluny, de Roma mateixa, i continuava cap a Xàtiva i cap al sud peninsular. Jo, de menut, vivia en aquell Camí Reial, a la vora d'aquell antic *carrer gran* o gran via de l'occident de l'imperi. I ara puc evocar aquell infant que era jo, a la finestra de casa, mirant el trànsit del meu carrer o carretera, tan llarg i tan recte que es perdia en l'horitzó del nord, cap a la ciutat, o en l'horitzó de migjorn, cap als pobles de l'Horta, tal com algun altre xiquet degué mirar més de 2.000 anys abans, assegut a la vora del camí o a la porta de la seua cabana. Per davant d'aquells ulls meus dels dies contemplatius a la finestra, podia haver passat tota la història d'un país de ponent de la Mar Nostra i de llevant d'un petit continent compacte, d'aquest extrem meridional i occidental d'Europa que en diuen península Ibèrica. Ibèrica pels ibers, que fa 25 segles ja passaven per davant de ma casa. ¿Per on havien de passar els edetans o els contestans, quan viatjaven poc o molt amunt i avall del litoral, sinó per aquest mateix camí, llavors a penes una senda més dreta i més ampla que les altres, que pocs segles més tard seria anomenat Via Augusta i pel qual mentrestant passarien les tropes d'Anníbal venint de Cartago Nova a assetjar i cremar la ciutat de Sagunt, marxant cap als Pirineus i cap a Itàlia i deixant al seu pas, el pas de tants milers de cavalls, desenes de milers d'homes i centenars de carros, i el pes de dotze elefants, un camí ben batut i aplanat? Passaren per ací, per on també passaren poc més tard les legions d'Escipió venint de Tarragona, i els veterans de les guerres de Viriat vinguts a poblar la nova ciutat de Valentia, l'eix nord-sud de la qual, després de travessar-la per davant d'on ara hi ha la catedral i abans la mesquita i abans un temple de Júpiter, continuava pel carrer que ara en diem de Sant Vicent, i passava, no com a camí reial sinó com a via imperial, just per davant de ma casa, llavors com vint segles

Joan Francesc Mira

després. La qual via rebé el nom pompós de *Via Augusta* perquè sembla que fou Octavi August qui n'ordenà la reforma, eixamplament i pavimentació amb les llambordes grans, precursoras de les molt més petites que jo vaig conèixer, i tam-

bé el nom de *Via Hercúlia* perquè arribava fins a Cadis, prop de l'indret "dov'Ercule segnò li suoi riguardi", les columnes com a marques més enllà de les quals començava el misteri, tal com recorda Dante en el cant XXVI de *l'Inferno*.

Via que, anant cap a Roma, enllaçava a Narbona amb la Via Domitia, la qual al seu torn era continuació de la Via Aurelia, que eixia de l'Urbs per la porta del mateix nom, Porta Aurelia, que després va rebre el nom de San Pancrazio, que jo travessava molts i molts anys després cada matí de bona hora, eixint de l'Acadèmia Espanyola, al capdamunt del Gianicolo, la millor vista sobre la ciutat, passant per davant del Temple de Bramante i de l'altre temple mussolinia que deia "Roma o Morte", i baixant, després de passada la gran fontana i la porta, per la part exterior de la muralla, igualment dita Via delle Mura Aurelie, amb la muralla romana a la dreta i a l'esquerra la vista sencera del Vaticà des de l'altura, fins a arribar a la plaça de Sant Pere, enmig de la qual en aquella hora matinera hi havia sempre un home agenollat amb els braços oberts, un d'aquells bojos innocents de Roma, que demanava a grans crits perdó pels seus pecats, i llavors jo entrava per la porta de darrere als patis i a la biblioteca, a buscar llibres, papers i notícies sobre els nostres insignes compatriotes de la família Borja, vinguts per la via de Saetabis/Xàtiva a construir aquests espais vaticans interiors que porten el seu nom, Cortile Borgia, Appartamento Borgia, Torre Borgia. I sovint, al llarg d'aquells mesos de tardor i d'hivern, passant per aquella Porta di San Pancrazio, imaginava que, si seguia la via cap al nord, si no la deixava i després de Gènova tombava a ponent i després cap al sud, si feia el recorregut de l'Aurelia, la Domitia i l'Augusta, podia arribar caminant, sense perdre'm, fins a la porta mateixa de casa, fins on havia nascut i havia sigut infant i adolescent. I si no som romans, què som?

“Via que, anant cap a Roma, enllaçava a Narbona amb la Via Domitia, la qual al seu torn era continuació de la Via Aurelia, que eixia de l'Urbs per la porta del mateix nom, Porta Aurelia, que després va rebre el nom de San Pancrazio, que jo travessava molts i molts anys després cada matí de bona hora, eixint de l'Acadèmia Espanyola, al capdamunt del Gianicolo, la millor vista sobre la ciutat”